

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра теорії та історії музики

ФІЛОСОФІЯ МУЗИКИ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

третій (освітньо-науковий) рівень спеціальної підготовки
галузь знань – 02 Культура і мистецтва
спеціальність 025 Музичне мистецтво»

Харків – 2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківська державна академія культури

Розробник програми:

***Н. О. Рябуха**, кандидат мистецтвознавства, доцент*

Затверджена на засіданні кафедри теорії та історії музики Харківської державної академії культури

«04» вересня 2017 року, протокол № 1
Завідувач кафедри теорії та історії музики

Рощенко О. Г.

Схвалено методичною радою факультету музичного мистецтва Харківської державної академії культури

«05» вересня 2017 року, протокол № 2

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Філософія музики» складена відповідно до освітньо-професійної програми третього рівня освітньо-наукової підготовки докторів філософії в галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво». Курс призначений для поширення світоглядного інструментарію філософії музики, інтеграції міждисциплінарних знань, які належать одночасно до сфери музикознавства, філософії, соціології, психології, культурології, педагогіки, у науково-дослідницькій роботі. Курс є суттєвою складовою частиною науково-освітньої програми третього рівня, оскільки важливою ланкою формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору є вільна орієнтація в рівнях методології (філософський, культурологічний, музикознавчий).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є:

- філософські визначення сутності та функцій музики, які сформувалися у різних культурно-історичних контекстах;
- наукова специфіка філософії музики, основні напрями досліджень систематизація наукових поглядів;
- історія виникнення та розвитку філософії музики, поглядів і основних наукових праць видатних представників музично-філософської думки;

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни. Курс «Філософія музики» щільно пов'язаний з загальноосвітніми дисциплінами гуманітарної галузі знань, зокрема філософією, культурологією, історією світової та української культури, а також низкою професійно-орієнтованих фахових дисциплін музично-теоретичного та музично-історичного циклів, зокрема: музичною психологією, теорією музики, історією та теорією виконавського мистецтва, музичною критикою, аналізом музичних творів, гармонією, поліфонією тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **тематичних розділів:**

1. «Музика як звуковий образ світу – від античності до епохи Відродження»
2. «Розвиток музично-естетичної думки в європейській культурі XVII – XVIII ст.»
3. «Світоглядні орієнтири музичної естетики XIX – початку XX ст.»
4. «Естетика модерну і постмодерну у діалогічному просторі музичної культури XX ст.»

Зміст даної програми обумовлений пріоритетним значенням принципу єдності теоретичного і історичного підходів до загальнокультурних процесів становлення і кристалізації музично-естетичної думки та визначення її специфіки. Значна роль в програмі курсу належить аналізу питань специфіки функціонування музичної естетики на різних етапах культурно-історичного розвитку, особливостей різних концепцій музичної естетики (космологічної, етико-аксіологічної, антропологічної), характеру музичної естетики XX ст., а також розгляду низки музично-естетичних категорій та проблем.

Концепція навчального курсу спрямована на формування досвіду науково-дослідної діяльності аспірантів, їх професійної активності та художнього смаку. Розширюючи горизонти розуміння ідейно-філософської сутності музичного мистецтва, курс «Філософії музики» сприяє формуванню професійних знань та вмінь у сучасному науково-освітньому просторі інформаційної культури.

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 02 – Культура і мистецтво	За вибором	
Загальна кількість годин для денної форми навчання – 90	Спеціальність: 025 Музичне мистецтво	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Семестр	
		3-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Третій рівень спеціальної підготовки (освітньо-науковий)	Лекції	
		20 год.	14 год.
		Семінарські	
		10 год.	8 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60 год.	68 год.
		Індивідуальні завдання:	
Вид контролю: залік			

II. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Мета** навчальної дисципліни – поширення професійного світогляду аспірантів, поглиблення набутих музично-філософських та науково-теоретичних знань в системі музикознавства, розвиток загальної музично-естетичної культури та самостійного науково-дослідного досвіду в галузі музикознавства, спираючись на фундаментальні знання, вміння та професійні навички.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Філософія музики» є:

- визначення концептуального змісту музики як смислової моделі світу в історичній панорамі філософсько-культурологічних поглядів;

- компаративний та діахронічний аналіз філософських концептів та їх конкретизація в музикознавчій сфері;
- виявлення ролі музики як цілісного системно-еволюційного явища у процесі формування філософсько-культурологічного й наукового світогляду;
- оволодіння методологією дослідження історичної еволюції філософсько-естетичної думки про музику як феномен культури (від найдавніших часів до сучасності);
- розгляд історичних закономірностей розвитку музики як виду мистецтва та художньої діяльності в дзеркалі філософсько-естетичних вчень;
- розширення уявлення про методологічні засади філософсько-культурологічного та музично-естетичного дослідження та принципи їх використання у науково-дослідній діяльності;
- формування міждисциплінарної парадигми онтологічного осмислення різноманітних феноменів музичного мистецтва.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти повинні оволодіти таким комплексом знань та навичок:

знати:

- специфіку музично-естетичної методології у міждисциплінарному дискурсі гуманітаристики;
- поняттєвий апарат та операційну логіку музично-естетичного мислення;
- концептуальні положення основних музично-естетичних концепцій, які сформувалися в динаміці історичного розвитку;
- основні історичні етапи розвитку музично-естетичної думки та персоналії європейського музичного мистецтва;
- характерні ознаки провідних художніх стилів і напрямів європейського та світового музичного мистецтва;

- особливості розвитку музично-естетичної думки на сучасному етапі;

вміти:

- доцільно застосовувати в музикознавстві методи з інших наукових галузей;
- вільно орієнтуватися в теоретико-методологічних засадах музично-естетичних концепцій;
- інтегрувати філософсько-культурологічні та музично-теоретичні знання для вирішення науково-дослідних завдань;
- визначати сфери застосування набутих теоретичних знань специфіки музично-естетичних концепцій;
- виявляти синхронно-діахронні зв'язки між філософською, культурологічною, мистецтвознавчою сферами знань з особливостями формування та розвитку найважливіших етапів музично-естетичної думки;
- обґрунтовувати власну думку щодо дискусійних проблем філософсько-естетичної царини музичного мистецтва;
- опрацьовувати друковані та електронні музикознавчі джерела з метою осягнення основних аспектів та глибинних основ курсу;
- логічно та послідовно викладати засвоєний матеріал в письмових роботах та семінарських виступах.

На вивчення навчальної дисципліни відводяться **90 годин / 3 кредити ECTS**. З них 30 аудиторних годин (лекційних – 20 год., семінарських – 10 год.) та 60 год. самостійної роботи аспірантів.

III. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 1.

МУЗИКА ЯК ЗВУКОВИЙ ОБРАЗ СВІТУ – ВІД АНТИЧНОСТІ ДО ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ

Тема 1. «Гармонія сфер» та музично-числова структура космосу у поглядах античних мислителів.

Піфагорійська «гармонія сфер» та музично-числова структура космосу в Платона. Музика як міметичне відтворення гармонії всесвіту та джерело інформації про його будову. Відображення ідеї «гармонії сфер у масштабі звукоряду. Роль звука у визначенні параметрів світобудови та рівня узгодженості між елементами всесвіту. Гармонія як онтологічна та естетична сутність макро- і мікрокосму. Музично-акустичні закономірності та теорія «космічного резонансу».

Тема 2. Сутність та функції музики в епоху Середньовіччя.

«Світова», «людська» та «інструментальна» музика Боеція. Музика як математична наука. Числова символіка в музиці. Вчення про морально-катартичне значення музики.

Місце музичної естетики у системі західноєвропейської середньовічної думки. Розвиток античних етико-космологічних і числових концепцій музики у середньовічній музичній естетиці та її алегоричний характер.

Теолого-схоластична специфіка музичної естетики Середньовіччя. Музично-естетичні погляди отців церкви (Августин) та видатних теоретиків Середньовіччя (Боецій, Гвідо Аретинський).

Тема 3. Розвиток філософської думки про музику в європейській культурі доби Відродження

Антропоцентризм Ренесансу та проблема ролі митця у мистецтві. Місце музики в загальній системі наук та мистецтв доби Ренесансу. Гуманістичні музично-естетичні ідеали Відродження та специфіка музичної думки епохи.

Розвиток музично-естетичної думки Нового часу (Г. Глареан, Царліно, та ін.). Універсалізм музичної естетики Ренесансу та проблеми формування національних музичних стилів (композиторських і виконавських) у європейських країнах. Етична спрямованість музично-естетичної думки Північного Ренесансу та Реформації (Еразм Роттердамський, М. Лютер).

Народження опери як художнє узагальнення естетичних ідей щодо відродження музичної культури античності.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 2.

РОЗВИТОК МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОЇ ДУМКИ В ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ XVII – XVIII СТ.

Тема 4. Музика як «мова почуттів» та засіб самовиразу (барочна «теорія афектів»).

Загальна характеристика музичної естетики XVII – першої половини XVIII ст. Подальший розвиток етико-космологічних і числових концепцій музики у музичній філософії та естетиці XVII ст.: «механічний універсум» та «світові гармонії» («Універсальна гармонія» М. Мерсена, «Світовий монохорд» Р. Флада, «Універсальна музика» Й. Кірхера, «Гармонія світу» Й. Кеплера).

Теорія афектів як відбиток античного вчення про музичний етос (А. Кірхер) та її роль в музичному мистецтві XVII-XVIII ст.

Формування антропологічного типу музично-естетичних концепцій у західноєвропейській музичній думці XVII-XVIII ст.

Музична естетика XVII-XVIII ст. та проблема стилів в мистецтві. Особливості взаємодії основних художніх напрямів і стилів в західноєвропейській музиці XVII – першої половини XVIII ст.

Загальна характеристика музичної естетики бароко. Загальна характеристика музичної естетики класицизму XVII ст. Порівняльна характеристика музичної естетики бароко та класицизму.

Тема 5. Музично-естетичні принципи класицизму епохи Просвітництва.

Загальна характеристика музичної естетики доби Просвітництва.

Музична естетика просвітницького класицизму та принципи музичного наслідування природі (Ж.-Ж. Руссо).

Взаємодія концепцій наслідування та виражальності в музичній естетиці та музичному мистецтві XVIII ст.

Музична естетика віденського класицизму та її основні особливості. Універсалізм музичного ідеалу віденського класицизму. Основні категорії музичної естетики віденського класицизму. Становлення симфонізму як діалектичного методу філософського мислення в музиці.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 3.

СВІТОГЛЯДНІ ОРІЄНТИРИ МУЗИЧНОЇ ЕСТЕТИКИ

XIX – ПОЧАТКУ XX СТ.

Тема 6. Відображення філософських рефлексій в музичній естетиці романтизму

Літературно-філософські витоки музичного романтизму. Місце музики в романтичній системі мистецтв: філософізація музики та музикалізація філософії, романтичний синтез мистецтв. Історіологічні концепції музики (Ф. Гегель, Е.Т.А. Гофман).

Проблеми онтології музики у романтичній естетиці. Музика як творчість та спосіб самопізнання (Є. Гофман, В. Вакенродер, К. Краузе). Онтологічні ідеї подібності музики до Універсуму (І. Кант, Г. Гегель, брати Ф. і А. Шлегелі, Е. Т. Гофман, Новалис, Ф. В. Шелінг), (Й. Гердер).

Естетика почуття в музично-філософській думці і творчій практиці романтиків та питання взаємодії виражального і зображального принципів в музиці. Проблема музичного змісту та форми художнього твору.

Основні філософські та композиторські музично-естетичні концепції доби романтизму (Ф. Гегель, Ф. Шлегель, Ф. Шеллінг, Е.Т.А. Гофман, Р. Шуман, Р. Вагнер, Ф. Лист, Ф. Ніцше, А. Шопенгауер).

Найважливіші етапи становлення музичної естетики XIX ст. в контексті еволюції основних художніх стилів в музиці.

Тема 7. Проблеми онтології та феноменології музики у філософії кінця XIX – поч. XX ст.

Музична естетика кінця XIX – XX ст. та криза романтичної музичної естетики. Загальна характеристика музичної естетики кінця XIX – XX ст., її основних тенденцій та напрямків.

Музика як самодостатній образ буття «світової волі» (А. Шопенгауер), «символічно-виразний образ буття особистісного» (О. Лосєв), спрямовані на розкриття ідеї Суцього. Досвід онтологічного сприйняття дійсності крізь призму феноменологічної редукції Е. Гуссерля, феноменологія чуттєвого сприйняття М. Гайдеггера, «картина світу» як індивідуально усвідомлена, відрефлектована форма суб'єктивного світосприйняття та світопізнання людини.

ТЕМАТИЧНИЙ РОЗДІЛ 4.

ЕСТЕТИКА МОДЕРНУ І ПОСТМОДЕРНУ

У ДІАЛОГІЧНОМУ ПРОСТОРІ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ XX СТ.

Тема 8. Філософія музики в умовах формування засад нового світорозуміння

Музична естетика доби декадансу. Головні художні стилі в музиці кінця XIX – першої половини XX ст. (імпресіонізм, символізм, експресіонізм, неокласицизм, натуралізм, неофольклоризм, урбанізм тощо).

Музична естетика імпресіонізму та символізму (К. Дебюсі). Новаторство композитора у сфері музичної мови, руйнування художньо-естетичних норм класико-романтичного мистецтва та методів мислення. Онтологічний характер звуковідчуття дійсності.

Основні особливості музичної естетики ХХ ст., найважливіші тенденції її розвитку та етапи становлення. Головні принципи музичної думки ХХ ст. Філософські засади музичної естетики ХХ ст. Експресіоністична інтерпретація звукового образу світу у контексті нових орієнтирів звукотворчості: А. Шенберг, А. Веберн. Музична естетика неокласицизму (музично-філософські принципи П. Хіндемита, І. Стравінського). Музична естетика неофольклоризму (Б. Барток, І. Стравінський, С. Прокоф'єв та ін.).

Тема 9. Постмодерний зміст філософсько-музичної епістемі.

Трансформація звукового образу світу у контексті нової онтології звука: феноменологія «нового атомізму» Е. Гуссерля, Р. Інгардена, О. Лосєва, Ю. Лотмана, постмодернізму Ж.-Ф. Ліотара, Ж. Бодріяра, «нової філософії звука» Л. Кирилліної). Наукове уявлення про гіпер-сенсубелізований тип звуковідчуття, що відповідає принципам структуралізму (погляди Ф. де Сосюра, Р. Барта, М. Фуко). «Структуральна людина» як суб'єкт музичної комунікації, що відчуває «чисту» звукову матерію, в якій немає нічого, крім відношень між інтенсивностями, тембрами та тривалостями (Ж.-Ф. Ліотар).

Тема 10. Проблематика філософії музики у просторі сучасної філософсько-культурологічної думки

Онтологізм мислення й досвід наукового пізнання звукового образу буття планетарного масштабу у філософських й музично-наукових концепціях Новітнього часу: ідеї «божественного середовища, що звучить» П. Тейяра де Шардена, «ноосфери» (В. Вернадський), «звукосфери», «фоносфери», (М. Тараканов), «мелосфери» (І. Земцовського, М. Каратигіної), «тоносфери» (І. Мацієвського).

Вплив науково-технічного прогресу на розвиток засобів музичної комунікації. Роль суб'єкта творчості у вирішенні художньо-світоглядних проблем в музичній творчості. Впровадження комп'ютерних технологій у творчий процес.

Основними формами самостійної роботи студентів з курсу є:

- теоретичне вивчення лекційного матеріалу курсу;
- ознайомлення із запропонованими філософськими, музично-культурологічними, музично-естетичними, музично-історичними та музично-теоретичними працями з питань історії та теорії світової музично-естетичної думки, музичної естетики найважливіших художніх напрямів і стилів, а також музично-естетичних принципів провідних європейських композиторів;
- конспектування, реферування основної та додаткової літератури, рекомендованої до курсу;
- практичне вивчення основ курсу (семантичний аналіз музичної естетики та музичної мови видатних композиторів XVII-XX ст.).

Підсумковий контроль засвоєння знань здійснюється у формі заліку. Передбачено **рубіжні етапи контролю** у формі усного опитування, перевірки конспектів лекцій та самостійної праці з літературними джерелами, доповідей, рефератів, експрес-контролю якості виконання завдань самостійної роботи студентів, тестування.

Рекомендована література

ОСНОВНА

1. Античная музыкальная эстетика [Текст] : монография / Под ред. А.Ф. Лосева. — М. : Музгиз, 1960. — 304 с.
2. Золтаи Д. Этнос и аффект: История философской музыкальной эстетики от зарождения до Гегеля [Текст] : монография / Д. Золтаи. — М. : Прогресс, 1977. — 372 с.
3. Кремлев Ю. Музыкальная эстетика Франции XIX века [Текст] : монография / Ю. Кремлев. — М. : Музыка, 1974. — 328 с.
4. Музыкальная культура древнего мира: [Текст] : Сб. ст. / Под ред. и с вступ. статьей Р.И. Грубера. — Л. : Музгиз. Ленинград. отд. Тип. им. И. Федорова, 1937. — 259 с.
5. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 1. — М. : Сов. энциклопедия, 1973. — 1072 стб. : ил.

6. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 2. — М. : Сов. энциклопедия, 1974. — 960 стб. : ил.
7. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 3. — М. : Сов. энциклопедия, 1973. — 960 стб. : ил.
8. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 4. — М. : Сов. энциклопедия, 1978. — 960 стб. : ил.
9. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 5. — М. : Сов. энциклопедия, 1981. — 960 стб. : ил.
10. Музыкальная энциклопедия. — В 6-ти т. [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Ю.В. Келдыш. — Т. 6. — М. : Сов. энциклопедия, 1981. — 960 стб. : ил.
11. Музыкальная эстетика Германии XIX века. — В 2 т. [Текст] : науч. издание / Под ред. А.В. Михайлова, В.П. Шестакова. — М. : Музыка, 1981-1982. — Т. 1. — 1981. — 414 с.
12. Музыкальная эстетика Германии XIX века. — В 2 т. [Текст] : науч. издание / Под ред. А.В. Михайлова, В.П. Шестакова. — М. : Музыка, 1981-1982. — Т. 2. — 1982. — 432 с.
13. Музыкальная эстетика западноевропейского средневековья и Возрождения [Текст] : монография / Под ред. В.П. Шестакова. — М. : Музыка, 1966. — 574 с. (Памятники муз.-эстет. мысли).
14. Музыкальная эстетика Западной Европы XVII-XVIII веков [Текст] : монография / Под ред. В.П. Шестакова. — М. : Музыка, 1971. — 688 с. (Памятники муз.-эстет. мысли).
15. Музыкальная эстетика стран Востока: [Текст] : Сб. / Общ. ред. и вст. ст. В.П. Шестакова. — М. : Музыка, 1967. — 414 с. (Памятники муз.-эстет. мысли).
16. Музыкальная эстетика России XI-XVIII веков: Документы и материалы [Текст] : науч. издание / Сост., пер. и общ. вст. ст. А.И. Рогова. — М. : Музыка, 1973. — 245 с. (Памятники муз.-эстет. мысли).
17. Музыкальная эстетика Франции XIX века: [Текст] : Сб. / Под ред. Е.Ф. Бронфин. — М. : Музыка, 1974. — 327 с. (Памятники муз.-эстет. мысли).
18. Музыкальный энциклопедический словарь [Текст] : науч. издание / Гл. ред. Г.В. Келдыш. — М. : Сов. энциклопедия, 1991. — 672 с.
19. Орлов Г. Время и пространство музыки [Текст] : статья / Г. Орлов // Проблемы музыкальной науки: Сб. ст. — Вып. 1. — М. : Сов. композитор, 1972. — С. 358-394.
20. Польская И.И. К вопросу об этико-космологической концепции музыки [Текст] : статья / И.И. Польская // Дух і Космос: Наука і культура на шляху до нетрадиційного світосприйняття / Кол. авторів під кер. проф. І.З. Цехмістро / Харків. держ. ун-т. — Х., 1995. — С. 166-174.
21. Польська І.І. Музичний етос та духовна культура [Текст] / І.І. Польська // Проблеми розвитку суспільства: системний підхід: Матеріали міжвуз. наук. конф. / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. — Х. : НЮАУ, 2006. — С. 213-218.

22. Польська І.І. Музична естетика: [Текст] : Тематика рефератів з курсу : для студентів зі спеціальності “Музичне мистецтво” / І.І. Польська / Харк. держ. акад. культури; Уклад.: Польська І.І. — Х.: ХДАК, 2007. — 28 с.
23. Рябуха Н. О. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва ХХ – початку ХХІ ст. : монографія / Н. О. Рябуха; Харк. держ. акад. культури. — Харків : Вид-во Бровін О. В., 2016. — 336 с.
24. Рябуха Н. Звукообраз как философско-эстетическая категория в музыке / Н. Рябуха // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. пр. — Х. : ХДАДМ, 2012. — № 1. Сер. : Мистецтвознавство. — С. 154–157.
25. Рябуха Н. Просторовість як параметр звукообразного мислення виконавця: теоретико-методологічний аспект / Н. Рябуха // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. — Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. — № 1 (вип. 33). Сер. : Мистецтвознавство. — С 46–57.
26. Рябуха Н. Відображення романтичного звуковідчуття світу у фортепіанних творах Ф. Шопена і Ф. Ліста / Н. Рябуха // Культура України : зб. наук. пр. — Х. : ХДАК, 2016. — Вип. 53. Сер. : Мистецтвознавство. — С. 18–28.
27. Рябуха Н. Онто-сонологія звукообразного мислення Дж. Кейджа / Н. Рябуха // Культура України : зб. наук. пр. — Х. : ХДАК, 2016. — Вип. 54. Сер. : Мистецтвознавство. — С. 202–213.
28. Соллертинский И.И. Романтизм, его общая и музыкальная эстетика [Текст] : стаття // Соллертинский И.И. Исторические этюды. — Л. : Музыка, 1963. — С. 90-113
29. Сохор А. Музыка и общество [Текст]: исследование / А. Сохор. — М. : Знание, 1972. — 47 с.
30. Сохор А.Н. О задачах исследования музыкального восприятия [Текст] : стаття / А. Сохор // Сохор А. Вопросы социологии и эстетики музыки: Статьи и исследования / Ред.-сост. М. Арановский / ЛГИТМИК. — Л. : Сов. композитор, Ленинград. отд., 1981. — Вып. II. — С. 35-44.
31. Сохор А. Социология и музыкальная культура [Текст] : исследование / А. Сохор. — М. : Музыка, 1975. — 98 с.
32. Сохор А. Эстетическая природа жанра в музыке [Текст] : исследование / А. Сохор. — М. : Музыка, 1968. — 104 с.
33. Суханцева В.К. Музыка как мир человека. От идеи вселенной – к философии музыки. – К. : Факт, 2000. – 176 с.
34. Тарапата Л.Г. Філософія музики : навчальний посібник для студентів та магістрантів факультетів мистецтв / Л. Г. Тарапата. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – 76 с.
35. Тарапата Л. Г. Музыка як модель світобудови: досвід культурологічного дослідження /Автореферат ... канд. філос. наук. – Харків, 1998.–18 с.

36. Харнонкурт Н. Музыка як мова звуків. Шлях до нового розуміння музики. — Суми : Собор, 2002. — 184 с.
37. Чередниченко Т.В. Тенденции современной западной музыкальной эстетики [Текст] : монография /Т.В. Чередниченко. — М. : Музыка, 1989. — 386 с.
38. Шахназарова Н.Г. Проблемы музыкальной эстетики в теоретических трудах Стравинского, Шенберга, Хиндемита [Текст] : монография / Н.Г. Шахназарова. — М. : Музыка, 1975. — 198 с.
39. Шестаков В.П. От этоса к аффекту: История музыкальной эстетики от античности до XVIII века [Текст] : исследование / В.П. Шестаков. — М. : Музыка, 1975. — 352 с

Додаткова

40. Адорно Т. Избранное: Социология музыки. — М.; СПб. : Университетская книга, 1998. — 445 с.
41. Асафьев Б.В. Русская музыка XIX и начала XX века [Текст] : монография / Б. Асафьев. — 2-е изд. — Л. : Музыка, Ленинград. отд., 1979. — 341 с.
42. Асмус В.Ф. Вопросы теории и истории эстетики: [Текст] : Сб. ст. / В.Ф. Асмус. — М. : Искусство, 1968. — 654 с.
43. Асмус В. Музыкальная эстетика философского романтизма [Текст] : статья / В. Асмус. // Советская музыка. — 1934. — № 1.
44. Бахтин М.М. Формы времени и хронотопа в романе [Текст] // Бахтин М.М. Литературно-критические статьи. — М. : Художественная литература, 1986. — С. 121-290.
45. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии [Текст] : монография / Н.Я. Берковский. — Л. : Худож. лит., Ленинград. отд., 1973. — 567 с.
46. Боров Ю.Б. Основные эстетические категории [Текст] : науч. издание / Ю.Б. Боров. — М. : Высш. школа, 1960. — 446 с.
47. Боров Ю.Б. Эстетика: В 2-х т. [Текст] : учебн. / Ю.Б. Боров.— Смоленск: Русич, 1997. — 5-е изд., доп. — Т. 1. — 576 с.
48. Боров Ю.Б. Эстетика: В 2-х т. [Текст] : учебн. / Ю.Б. Боров — Смоленск: Русич, 1997. — 5-е изд., доп. — Т. 2. — 639 с.
49. Бэлза И. Исторические судьбы романтизма и музыка : очерки [Текст] : монография / И. Бэлза. — М. : Музыка, 1985. — 200 с.
50. Вахранев Ю. Исполнение музыки (поэтика) [Текст] : исследование. — Х. : ХИИ, 1994. — 336 с.
51. Выготский Л.С. Психология искусства [Текст] : исследование. — 5-е изд. — М. : Лабиринт, 1998 — 416 с.
52. Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4-х т. [Текст] : статьи / Г.В.Ф. Гегель: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. М. Лифшица. — Т. 1. — М. : Искусство, 1968. — 312 с.

53. Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4-х т. [Текст] : статьи / Г.В.Ф. Гегель: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. М. Лифшица. — Т. 2. — М. : Искусство, 1969. — 326 с.
54. Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4-х т. [Текст] : статьи / Г.В.Ф. Гегель: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. М. Лифшица. — Т. 3. — М. : Искусство, 1971. — 621 с.
55. Гегель Г.В.Ф. Эстетика: В 4-х т. [Текст] : статьи / Г.В.Ф. Гегель: Пер. с нем. / Под ред. и с предисл. М. Лифшица. — Т. 4. — М. : Искусство, 1973. — 676 с.
56. Герцман Е. Античное музыкальное мышление [Текст] : монография / Е. Герцман. — Л. : Музыка, 1986. — 224 с.
57. Грубер Р.И. Всеобщая история музыки [Текст] : исследование / Р.И. Грубер. Ч. 1. — М. : Музгиз, 1965. — 368 с.
58. Жмудь Л.Я. Пифагор и его школа [Текст] : исследование / Л.Я. Жмудь. — Л. : Наука, 1990. — 192 с.
59. История эстетики: В 5-ти т. [Текст] : науч. издание / Под ред. М.Ф. Овсянникова. — Т. 1.— М. : Изд-во Акад. худож. СССР, 1962. — 682 с. (Памятники мировой эстет. мысли).
60. История эстетики: В 5-ти т. [Текст] : науч. издание / Ред.-сост. В.П. Шестаков. — Т. 2. — М. : Искусство, 1964. — 835 с. (Памятники мировой эстет. мысли).
61. История эстетики: В 5-ти т. [Текст] : науч. издание / Ред.-сост. Л.Я. Рейнгардт. — Т. 3. — М. : Искусство, 1967. — 1006 с. (Памятники мировой эстет. мысли).
62. История эстетики: В 5-ти т. [Текст] : науч. издание / Ред.-сост. Б.С. Мейлах. — Т. 4. — М. : Искусство, 1968. — 586 с. (Памятники мировой эстет. мысли).
63. История эстетики: В 5-ти т. [Текст] : науч. издание / Ред.-сост. М.А. Лифшиц. — Т. 5. — М. : Искусство, 1970. — 856 с. (Памятники мировой эстет. мысли).
64. Кремлев Ю. Очерки по эстетике музыки [Текст] : исследование / Ю. Кремлев. — М. : Сов. композитор, 1972. — 272 с.
65. Кулаковский Л. Музыка как искусство [Текст] : исследование / Л. Кулаковский. — М. : Музгиз, 1960. — 156 с.
66. Лосев А.Ф. История античной эстетики: Итоги тысячелетнего развития: В 2 кн. [Текст] : исследование / А.Ф. Лосев. — Кн. 1. — М. : Искусство, 1992. — 656 с.
67. Лосев А.Ф. История античной эстетики: Итоги тысячелетнего развития: В 2 кн. [Текст] : исследование / А.Ф. Лосев. — Кн. 2. — М. : Искусство, 1994. — 603 с.
68. Лосев А.Ф., Шестаков В.П. История эстетических категорий [Текст] : исследование / А.Ф. Лосев, В.П. Шестаков. — М. : Искусство, 1965. — 374 с.

69. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения: Исторический смысл эстетики Возрождения [Текст] : исследование / А.Ф. Лосев / Сост. А.А. Тахо-Годи. — М. : Мысль, 1998. — 750 с.
70. Лосев А.Ф. Музыка как предмет логики [Текст] : исследование / А.Ф. Лосев. Форма, стиль, выражение. — М. : Мысль, 1995. — С. 405 - 602.
71. Медушевский В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки [Текст] : исследование / В. Медушевский. — М. : Музыка, 1976. — 212 с.
72. Михайлов А.В. Эстетика немецких романтиков: Сб. [Текст] : науч. издание / А.В. Михайлов. — М. : Искусство, 1987. — 734 с. (Ист. эстетики в памятниках и докум.).
73. Музыка Австрии и Германии XIX века: В 3-х кн. [Текст] : исследование. — М. : Музыка, 1975-1990.
74. Музыка Австрии и Германии XIX века: В 3-х кн. [Текст] : исследование / Под общ. ред. Т.Э. Цытович. — Кн.1. — М. : Музыка, 1975. — 512 с.
75. Музыка Австрии и Германии XIX века: В 3-х кн. [Текст] : исследование / Под общ. ред. Т.Э. Цытович. — Кн.2. — М. : Музыка, 1990. — 527 с.
76. Музыка XX века: Очерки: В 2-х ч. [Текст] : исследование. — Ч. 2. — Кн. 3. — М. : Музыка, 1980. — 589 с.
77. Музыкальное мышление: сущность, категории, аспекты исследования: Сб. ст. [Текст] : науч. издание / Сост. Л.И. Дыс. — К. : Муз. Україна, 1989. — 181 с.
78. Музыкальный язык, жанр, стиль: Проблемы теории и истории: Сб. науч. тр. [Текст] : науч. издание / Ред. В.В. Протопопов. — М. : Москов. гос. консерватория, 1987. — 186 с.
79. Назайкинский Е.В. Логика музыкальной композиции [Текст] : монография / Е.В. Назайкинский. — М. : Музыка, 1982. — 319 с.
80. Назайкинский Е. О психологии музыкального восприятия [Текст] : монография. — М. : Музыка, 1972. — 384 с.
81. Орджоникидзе Г. К вопросу о специфике музыкального мышления [Текст] : статья / Г. Орджоникидзе // Вопросы музыкознания. Вып. 3. — М. : Музыка, 1960. — С.
82. Притыкина О.И. Музыкальное время: понятие и явление [Текст] : статья / О.И. Притыкина // Пространство и время в искусстве: Межвуз. сб. науч. тр. — Л. : ЛГИТМИК, 1988. — С. 67-92.
83. Пространство и время в искусстве: [Текст] : межвуз. сб. науч. тр. — Л. : ЛГИТМИК, 1988. — 171 с.
84. Ренессанс. Барокко. Классицизм: Проблема стилей в западноевропейском искусстве XV-XVII века: [Текст] : сб ст. / Отв. ред. Б.Р. Виппер, Т.Н. Ливанова. — М. : Наука, 1966. — 348 с.
85. Роллан Р. Опера в Европе до Люлли и Скарлатти: Истоки современного музыкального театра [Текст, ноты] : исследование / Р. Роллан // Музыкально-историческое наследие: В 8-ми вып. — Вып. 1 / Пер. с

- франц. Е. Гречаной; Пер. с итал. З. Потаповой; Ред. и коммент. В. Брянцевой. — М. : Музыка, 1986. — 311 с. : нот.
- 86.** Рыжкин И. Назначение музыки и ее возможности [Текст] : исследование / И. Рыжкин. — М. : Музгиз, 1970. — 96 с.
- 87.** Смирнов М.А. Эмоциональный мир музыки: Исслед. [Текст] : исследование / М.А. Смирнов. — М. : Музыка, 1990. — 320 с.
- 88.** Сохор А. Вопросы социологии и эстетики музыки: Статьи и исследования [Текст] : исследование / А. Сохор / Ред.-сост. М. Арановский / ЛГИТМИК. — Л. : Сов. композитор, Ленинград. отд., 1981. — Вып. II. — 296 с.
- 89.** Тарханов И. О влиянии музыки на человеческий организм [Текст] : исследование / И. Тарханов. — СПб, 1893 // Северный вестник. — СПб. — 1893. — № 2. — 81 с.
- 90.** Чередниченко Т.В. Методологические проблемы музыкальной эстетики [Текст] : Автореф. дис. д-ра искусствоведения: 17.00.02 / Москов. гос. консерватория им. П.И. Чайковского. — М., 1989. — 42 с.
- 91.** Швейцер А. Иоганн Себастьян Бах. [Текст] : монография. — М. : Музыка, 1965. — 728 с.
- 92.** Шимунек Е. Эстетика и всеобщая теория искусств [Текст] : монография / Е. Шимунек / Пер. со словац. В.А. Каменской. — М. : Прогресс, 1980. — 248 с.
- 93.** Шиллер Ф. Статьи по эстетике [Текст] / Ф. Шиллер // Собр. соч. — Т. 6. — М. : Гос. изд-во худож. лит., 1957. — 792 с.
- 94.** Шлегель Ф. Эстетика. Философия. Критика: В 2-х т. [Текст] : / Ф. Шлегель: Пер. с нем. — Т. 2. — М. : Искусство, 1983. — 447 с.
- 95.** Щербакова А.А. Музыка как способ человеческого общения: [Текст] : автореф. дис. канд. филос. наук: 09.00.04 / Ленинград. гос. ун-т. — Л., 1986. — 24 с.
- 96.** Энциклопедический словарь юного музыканта [Текст] : науч. издание. — М., 1985.
- 97.** Эстетика. Категории и искусство: [Текст] : сб. ст. / Под ред. А.А. Баженовой. АН СССР. Ин-т философии. — М. : Искусство, 1965. — 179 с. : ил.
- 98.** Эстетика немецких романтиков [Текст] : исследование / Сост., пер., вст. ст. и коммент. А.В. Михайлова; Редколлегия М.Ф. Овсянников и др. — М. : Искусство, 1986. — 736 с. (Ист. эстетики в памятниках и докум.).
- 99.** Эстетика Ренессанса: Антология: В 2-х т. [Текст] : науч. издание / Сост. В.П. Шестаков. — Т. I. — М. : Искусство, 1981. — 495 с. : ил.
- 100.** Эстетика: [Текст] : словарь / Под общ. ред. А.А. Беляева, Л.И. Новиковой, В.И. Толстых. — М. : Политиздат, 1989. — 447 с.